

GENEZA

Razmišljam o preciznosti i o obliku. Is-kunstvo pokazuje umetnikov paritet formi i stvarima. U mom slučaju mogu se nabrojati oblici: lopta, krug, fino zaobljene mase gavrančeta, svrake, mlade čurke i nekih drugih ptica. Preciznost ima odlučujući, de-finitivan akt u realizovanju umetničke forme. Trajanje bilo kojeg umetnika i bilo koje umetnosti nosi totalnost svesti. To znači da bi umetnik došao do svojih oblika i svoje preciznosti mora imati ličnost utopljenu u svoj svet humanosti; stvaran i moćan inte-lekt može se dokazati u radanju umetničkih plodova koji su njegova suština. Tako se humanost identificuje sa oblicima umetnosti. Van Gog, oduševljen sentimentalnim slikarstvom Milea, radeći u preciznosti, odnosno humanosti svog sveta, stvara najspontanije slikarstvo. Potreban je preobražaj u odgovarajući život. Gavranče baćeno u belu travu gorućeg brda. UMETNOST NIJE KOPIRANJE PRIRODE, VEC NJENO REAGOVANJE KROZ PRIRODU UMETNIKA. Govori se često o slučajnosti, kada se radi o spontanom radanju slike. Nemoguće je da u pravoj slici „slučajnost“ bude izvan vlasti duha. Ona bi mogla da se nazove TRENU-TAK koji traje izvan duha, ali ipak pripada samom duhu, jer mu sama svest umetnika dopušta lucidan izlet u prostor. Ima se uti-sak da umetnik pretvara sebe u božanstvenu energiju i da ga sopstveni elektricitet opija stvarajući tako magijsko područje oslobo-deno obaveza. Ono tako stvara za sebe pro-stor namenjen snovima i nepoznatom. Ta-janstvenost iracionalnog kod svakog umet-nika dobija novi intelektualni senzibilitet koji se zove INTUICIJA. To je struktura u kojoj se NEPOZNATO identificuje sa svešću duha. Moć intelekta šta više, otkriva SLU-ČAJNO u svesnom ili intuitivnom rastere-ćenju. Duh istinskog crtača svesno stvara u svom duhovnom prostranstvu energiju slu-čajnog i to opet od neispitanog materijala iz beskrajne podsvesti. Stvaralački duh je svestan potrebe za stvaranjem svetle oaze u mračnoj pustinji duše. Znači da je i SLUČAJNOST u stvaraocu dobila formu (predformu) u vidu lucidne oaze koja i dalje predstavlja neispitano prostranstvo, ili neu-potrebljenu energiju, jer će to biti sve dok se ne pretvoriti u materijalan oblik: crtež, sliku, ... reč...

22. 8. 1961. Skopje.

Dragi Todore,

Odgovaram ti sa priličnim zakašnjenjem ali ovog puta to je bilo više pitanje koncen-tracije i sposobnosti za pisanje. Ja sam tvoje

pismo vrlo dobro razumeo, neću da ti pri-čam naravno, koliko me je obradovalo. Bio sam se već spremio da ti pišem, onog dana kada je ono stiglo. To što posle njega nisam žurio da ti odgovorim, možda je i zbog toga došlo što si mi ti u pismu pokazao koliko je umetnost, koja je ušla skroz, neumoljiva, i koliko ima svoju zakonitost i to jedino — šta hoću da ti kažem? To da sam ja pročitavši tvoje pismo, poželeo da VIDIM TVOJE SLIKE i samo to; nisam ga htio shva-tati ni ovako, ni onako, ni komentarisati ga u sebi. Mislim da je to vrlo jednostavno, to što sam tako reagovao — ja sam u taj mah bio u vrlo sličnom stanju, možda smirenijem ali ništa manje intenzivnom, da je ono došlo samo kao potvrda — tako je, tako mora da bude. U stvari trebao sam ti već reći o čemu govorim (ja ču ti duže govoriti o tome kasnije). Govorim ti O RUŠENJU SLIKE DOK SE ONA GRADI, što me je u celom tvom pismu najviše obradovalo. Ja sam u taj mah, kao i sada, uostalom, ra-dosno osećao da sam uvek NA POČETKU! Tako će slikarstvo uvek biti i JEDINO TA-KO BIĆE RADOSNO. Pričam ti šta mislim i šta hoću time da ti ispričam, u stvari da se ispovedim, jer evo u čemu je stvar: OVOG LETA KAO DA SAM MALTER ZBIRAO. — To je sve što ti mogu reći o mojim slikama i načinu rada. Slike su mi parcijalne, ja nisam zadovoljan njima, ali su vrlo lepe. Ima nevinosti u tom tempu, ima i nekog dubokog prizvuka i ja sam u-glavnom time i jedino time zadovoljan. Sve i kada ti to kažem govorim ti u ime onih budućih koje vidim pa mi to smeta i neću da ti dalje govorim o tome.

Ali dok se ne vidimo.

Tu sam prekinuo pismo, pre dva dana, pa ga nastavljam sada, mislim, bez prekida iz tog kontakta. Znaš li da sam od ovih neko-liko redaka što sam ti pisao O RUŠENJU SLIKE DOK SE ONA GRADI izvukao čla-nak za jedan list, tu, čak sam ga komponovao u obliku pisma prijatelju, ali da sam pisao tebi ja bih ga sto puta lepše i čistije napisao. Meni lično onih nekoliko redova što sam citirao kao tebi upućene su mnogo dragocenije od deset stranica štampanog teksta. Mislim da dugo neću pisati jer za mene je pisanje o umetnosti u neku ruku mučenje — bar u nekim trenucima.

Gligor Čemerski

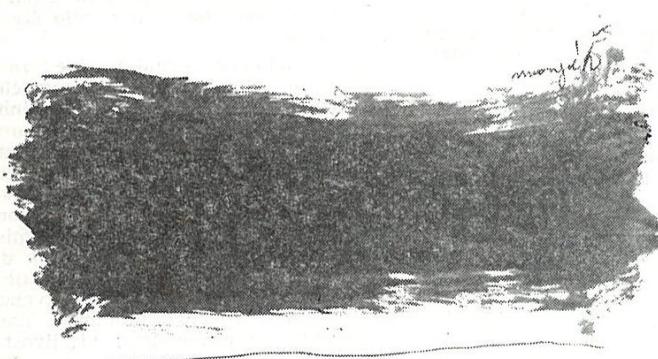
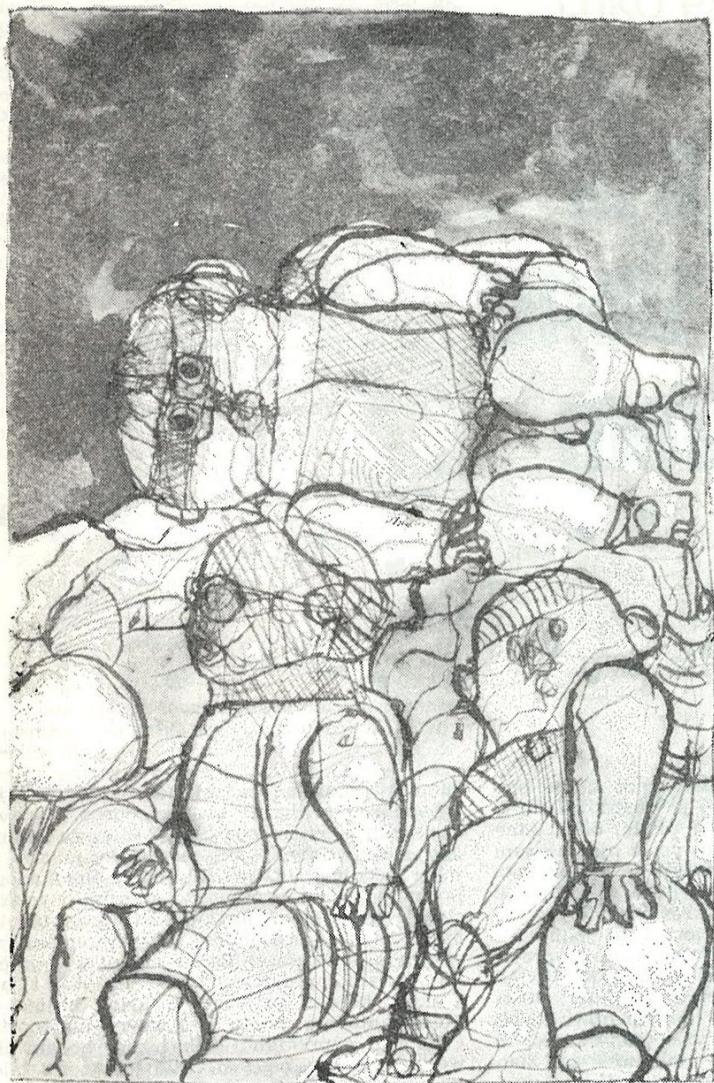
Godine 1963. Nalazim se u vojsci. Pišem pismo Čemerskom. Ščepali su me trenuci

zamora; izgubljen je smisao. A lepotu je potonula u sivilo. Prihvatom borbu, obnav-ljam duh i tražim spasenje. Volim da vidim ono što je dobro. Čini mi se da je sve u meni nečujno i željno LEPOTE. Spontanost je moja vrlina; volim da stvorim velike stvari. Posedujem instinkt istinskog umetnika. A on je sposobnost za sanjarenjem u stvarima i prostoru. Pored mene: u vojničkoj torbici, u šatoru, ispod jastuka i na svalom koraku prisutna je jedna knjiga o Rembrantovom životu i njegovoj umetnosti. Čitam je neprekidno: dok ležim, hodam ili trčim; u rovu; na kiši. Bilo gde i na ba-kom mestu otvaram knjigu bez reda i za-kona; svuda je prisutan san Rembranta kao neprekidan prostor. I ja sam beskrajni sanjar nesposoban da učinim bilo šta za pro-teve ljudi.

Treba napraviti zidne novine za vojsku, karikature, ali zadovoljiti konvencionalnost ne pripada mom instiktu beskraino usam-lijenom i uzdignutom u visine. Mene začudu-je nesposobnost da po sećanju nacrtam kra-vu, konja, psa ili jabuku... Svi predmeti u prirodi kod mene imaju posebne osobine i nikada se ne ostvaruju po volji konvencije vidljivosti. Ali tešim se kada pomislim na stvaranje Sezana... i na stvaranja u istoriji umetnosti. Pikaso, za koga se veruje da sve može sa lakoćom, uništava konvencije, jer ga preciznost njegove umetnosti nagoni na sopstvenu, dotle nevidenu vidljivost. Jedan me vojnik moli da mu nacrtam kauboja; koliko je to daleko od mene, ubeden sam da bi ga taj isti vojnik bolje nacrtao.

Ulagam u studiju radanja pticije sudbine. Preživljavam iscrpljujuće trenutke oko tako malog i jednostavnog ptičnjeg oblika. Mukotrpni rad, ispunjen analizom i maštom, otkriva pravu složenost ptice — jednaku u ljudskim figurama. I kad zaželim da te dve forme (pticu i čoveka) obuhvatim u jedan svet, vidim koliko je to teško. Jednoga dana uzmrcvaren besmislenim radom, nemajući više nikakva smisla za život otvorim knjigu, ugledam reprodukciju dečje slike „moja prijateljica“. Taj jednostavan portret ma-log Japanca, oživeo je u meni svu prazninu. A to su neke patetično — praznične boje, koje dovode u vezu Matisovo svečano slikarstvo. Ne znam kako bih izrazio svoje osećanje. U meni je taj sistem boja delovao sugestijom života. „Eto to je život“.

Pred sobom imam dve slike (reproduk-cije): Rembrantovu „Pred Aristotelovom bi-stom“ i kompoziciju slikara Mira Glavurtića.

Gledajući te dve stvari osećam prirođan odnos između života i umetnosti. Tom prilikom beležim u notes: prvo što nam se nameće u takvom upoređenju jeste kod jedne (Rembrantove) toplo prisustvo duha, a kod druge (Glavurticeve) odsustvo istine, koja nas ostavlja hladnim, nezainteresovanim. A zatim, naša svest htela to ili ne, tražeći „nešto dobro“ nailazi na hrpu suvišnih stvari koje nas takođe ostavljuju hladnim. Vidi se razlika: slika sa dušom i slika bez duše. U fenomenu duha treba izvršiti stvarnu provjeru likovnog dela, jer se tako može otkriti preciznost humanosti, ili njena odsutnost. U ovoj sudbini moguće je otkriti laž komplikovane slike Glavurticeve, a istinu Rembrantove slike „Pred Aristotelovom bistom“; a isto tako i laž neke prividno jednostavne slike koja nije natrpana stvarima, kao i istinu slike koja ima mnogo stvari. Što znači da broj stvari, kao i „značajne stvari“ ne nose odlučujući uslov za kvalitet slike. Vidiš li koliko znači to „malo duše“? „Samo duh stvari znači nešto“ — kaže Rembrant. Ako idemo dalje: neka slika bude apsolutno tačno u temi i kompoziciji, broju i rasporedu predmeta... I nanovo nailazimo na zakon o preciznosti istine. Pravi primer može biti Konstenl, koji je pravio duplike istog dela. Prva slika je pravljena u preciznosti svoje humanosti, prožeta olujom, pa je „preciznost“ predmeta pretpostavljena fenomenu oluje; dok replika definiše vidljivost predmeta lišavajući se duše — oluje.

U svetu umetnosti, ne mora se pridavati značaj preciznosti i čistoti intelekta, koliko lucidnom zanosu, ili dubokom doživljaju (fikciji), koji ako je realizovan predstavlja umetničku preciznost (likovnu preciznost). Time se da objasniti beskonačnost umetnosti, i njena raznorodnost sa brojem umetnika. Mene proces analize svesno navodi na potrebu sopstvenog preispitivanja. U umetnosti nešto znači samo iskreno i spontano DOŽIVLJAVANJE STVARI. Nema bojazni za DUH koji živi u čavkama ili u cvеću... U drvetu... U vodi... Na brdu ili planini. Ovo razdoblje proteklo u pustinji učinilo je da se jedan rad razvije, poput Dotove umetnosti u dubokoj povezanosti sa prirodom.

Na mojim slikama lete neprekidno ptice. Kažu kako su to ptice teške, opsednute Zemljinom težom, kao da im je sudeno da kruže u prostoru horizonta. Izvesne ljude, zastrašuje moj ptičji svet, koji se čini da je tu slučajno i u prolazu; nalik na zvezde, latalice koje nikada ne padnu na zemlju. Svesno ili nesvesno oni su potvrdili većno poznatu stvar da je umetnost uslovljena svojim humanizmom. Jer nije bitno da na platnu lete ptice; primarno je da one lete iz moje duše. Kada bi se slika pravila automatski, bez senzibiliteta duše, njeno rođenje bi bilo mrтvo. Jasno je, da jedna mala Vermerova „sličica“ nosi daleko veću strast nego recimo sve „velike“ slike Luja Davida. Reklo bi se, da me neke nevidljive osobine privlače i opsedaju: strujanja u prirodi, cvetanje, mirisi i oblici. To objašnjava moje stvaranje: predmeti i priroda dolaze na platna kroz isparenja unutrašnjih sočova.

Sitne biljke imaju posebnu moć nad mom dušom, stvarajući specifičan prostor u kome duša nalazi lepotu skoro fiziološkog karaktera, nalik na hemijsko-fizički proces korena deteline koji obogaćuje zemljište azotom.

Preko razrušenog zida u drugom dvorištu, živi porodica Šicko. Stari otac Šicko je slep, povozan u sobi. Šicka mladeg ismejavaju u selu. Sećam se Šilde, Šildivila... ona se napije i zaluta u naše dvorište. Čuje se: Šilda se napila, Šilda se napila...

Leži na gomili toplog kravljeg izmeta, u roju krupnih mušica, rita se, smeje, plaeče... Na čоšku dvorišta šljiva. Krupni, okrugli plodovi crvene šljive. Penjem se i jedem. A često ih skupljam na zemlji, ispod grana, jer sazrele preko noći otpadnu.

Iza šljive je BAGREM koji služi kao ograda između našeg dvorišta i Ljupkove njive. Ljupko je pijanica. Sećam se nekih žena iz njegovog dvorišta, izvode madjije, a meni je to gadno. Šildino dvorište je napu-

šteno i uraslo u travu, zuku... po slogovima davno izriljanih površina raste bujna zelena kopriva, a po retko izraslom crnom i belom luku, džiklja raznovrsno bilje: štrik, puponac — svinjska hrana, palamida, žilovlak, hoću-neću, divlja mirodija, bivolče, čičak... Po krajevima dvorišta, pored samih ruiniranih zidova, bore se za prostor i svetlost tikkve čije su loze i široki listovi potonuli u biljnu raskoš, a žuti tikkvin cvet otkriva njen prisustvo. Moja majka pored PLOTOVA bera zelje za čorbu i zeljanik. Divlji slez ima violet cvetove. Beli zlez, bele cvetove. Žuti maslačak. Pepejluga. Stir. Troska. Ločika. Kiselica. Pirevina. Puponac se penje uz druge biljke (kukuruz kada je neokopan), ima bele cvetove, izgleda da svinje ovo najviše vole. Palamida ima mukane bocke, skoro da opeče (bocke na listovima). Brzo raste. U proleće naide kao voda. Jedu je krate. U prvo proleće je bujna, puna zelenе vode, kasnije kada uzri dobije opalnu, pepljastu boju magle. U leto dobije posebnu, oporu, krhku strukturu. Na dodir skoro da se u prašinu pretvori. Sitne bocke. Trava nevena ima skoro lepljivu hrapavost beličasto pepeljaste teksture. Cvetovi aleve boje, kao grudi štiglica. Žilovlak. Kada se pomeša sa šargarepom, prave se narandžaste loptice, lek za malokrvne. U širokim, tamno zelenim listovima ima izrazito lice puno žila i žilica, kao da su konci. Raste se, pa čak i da je moguće izvući ih iz lista, ostane sam židak zeleni hloroplast. Žilovlak izvlači gnoj. Meni je iz pete trnje vadio. Neshvatljivo, sa kakvom brzinom i snagom izvlači i probija živo meso. Kada zaleći ranu, pretvori se on u žut i skoro lomljiv list. Samo sam ja voleo miris tog iscedenog lista. Pokraj visoke šljive koja se nalazi na granici dva dvorišna prostora: do deteline i na levoj strani do kuće Mitkarskih, zemlja je nabivena, neriljana; i tu u senci rastu divlje koprive. Miriše na vlagu, natruo miris zemlje. Severni vlažni, napušteni kućni zidovi.

Kopriva. Idem, bos, te mada je izbegavam, često me ta opaka, zla biljka opeče. Cini mi se da je i ne moram dodirnuti a da će me njen otrov spaliti. To su visoke, ištrkljale koprive i u svemu podsećaju na Mitkarske ljude. A već dalje, u Šickovom dvorištu, kopriva je izložena suncu, ima bujniju zelenu prirodu, sa više vode; pred mojim očima rasprostire se zla lepota. Tamo je vegetacija zgusnutija, bojim se da hodam bos.

Zmije. Prelazeći preko razrušenog Šickovog zida, preskačem koprive, skoro žmureći, u letu. Da je to dvorište Mitkarskih, sigurno bi me neko jurio, ovako, posle letenja nad koprivom i bučumigom, našavši se na čistom travnatom prostoru, polako hodam sve je ispunjeno suncem i tišinom. Znam da je slepi otac Šick u kući, sedi nepomično ili leži. Ponekad izide na sunce, sedi navaljen na zid kuće. Ili ga zatičem kako izlazi iz kuće, sve pored zida da bi došao na određeno, toplo, sunčano mesto, ili ga vidim kako se vraća u kuću. Ja prolazim pored njega, nečujno, na prstima. Plašim se slepog Šicka, mada znam da mo ne može stići, niti da će me juriti. On me može, kada prolazim pored njega ščepati, a tada bih utonuo u mrak i madiju. Prošavši njegov prostor, postade u meni lakše, oslobođeno u trenu.

Izadah na sokak, i eto me u centru sela. Postoji i moje izazivanje straha; iz čiste nesvesne radoznalosti prodem sasvim blizu Šicka.

Kopriva ima magisku moć. Njena duboka bujna priroda zastrašuje, stvarajući na taj način sugestiju ili iluziju nepristupačnog prostora. Općinjena deca gledaju u nju zastrašeno. U koprivi su koprivljivi duhovi. Na praznike, kada nas majke usvećare za crkvu, preskačemo preko kopriva, kao da preskačemo karavešticu. Kratak dečji korak, nedovoljan, strmoglavlji me u mrak koprive. Bezim, skačem! A kako i ne bi kopriva ulivala strah kada u njoj borave razne opake životinje kao: zmije, gušteri, suvozemne žabe, miševi i providne zelene bubrege. Mrtva kopriva ne peče — ima sitne violet-roze cvetove. A opaka divlja kopriva ima beo cvet. Ona raste u zapuštenim prostorima, u njoj slepi miševi spavaju danju.

Hoću-neću, raste na svakom mestu, a narocito gde nema visoke trave. Beo sitan cvet. Listovi kao srca. Deca i zaljubljeni kidaju listove uz reči: hoće-neće, svaki list ima značenje jedne reči: „hoće“ ili, ili „neće“. Tako se može ugledati sudbina. Ova biljka ima agresivan miris, neobajašnjiv, deus eks mahina. Divlja mirodija ima čipkaste lištovne, zelene, mukane. Smrdi. Beo koren. Zapuštena dvorišta. Šicko. Ljulj ima cvet kao klas od metle. Konjska ljubičica je najsitnija biljka, uvlači se u kuću, cveta pod pravgovima, preskače tuglene plotove, raste i u polju po strnjikama. Ima sitne plave cvetove kao vedro nebo. Pepejljasto zelenkasti listovi ispunjeni gustom belom tečnošću. Mlečica. Žut cvet kao kod palamide; više žutih cvetova na dugačkoj dršći. Postoji posebna trava koju jedu štiglici, raste nisko po zemlji, gde dodirne zemlju, pusti koren. Raste u hladovini i to najradije ispod nekog žbuna ruže i drugih biljaka, gde ima vlage.

Puponac je parazit prostora, on ne krade biljci hranu, već puzi uz stabljiku i pušta svoje listove zaklanjavajući tu biljku od sunčeve svetlosti. Vilina kosa takođe zagušuje druge biljke zatvarači im prostor, svetlost i hranljive sokove iz njihovih tela. Ima žutu boju končaste forme. Za nju važi: „gde se pojavi trava ne niče“. Ona uništava čitave kompleksne deteline koja sasvim zakržlja i iščeze kao da je i nije bilo. Može se uništiti spaljivanjem zaraženih prostora, preoravanjem. Naročito je ima u senci Mitkarskinog koša, gde je zemlja plesniva. Ali na sredini dvorišta gde Sunce obilato prosipa svoju toplotu, svilena kosa takođe oseća zadovoljstvo bujanja, ona se širi i dostiže svoju najveću končastu debljinu. U podne ležim u toj svili, detelinu cveta, belo i ljubičasto, iznad mene troma roda, zamače ka Šickovoj kući. Pratim je pogledom. I gle! Na krovu u odžaku sedi Tikomir. Vrši nuždu. Laje na rodu. U daljini trube. Mata Suleja i Mata Iljavi. Sa žute šljive otpadaju žuti sazreli plodovi. Gasim žed. Zaklonjeni prostori, zemlja, komine, svile, zmijoliki koreni šljive, detelina, zova i druge stvari. Miris ambara. Gulim kožicu žute šljive. Pod prstima osećam finu materiju ploda. I pomerajući se iz senke šljive, detelina sve više buja, dok malo dalje, sasvim ne sakrije zemljino tlo. To je moje kretanje u kvadratu dvorišta, ivicama zaobilazeći detelinu; ili najčešće prodem sredinom — putanjom kroz detelinu... Pa preko ugaženog plota od trnja u Šickovo dvorište. Još uvek belo sunce. Pogledam. Kod njihove kuće oblak prašine. Tikomir juri Šickovu kokošku — graorku.

Burjan je kraljica trave. Raste svuda, u brdima, u polju, dvorištu, pored plotova, u strništu, plandištu i drugim mestima. On ima široke listove koji pokrivaju sočnu debelu stabljiku. Često burjan vežem za prostore u kojima svinje muvaju njuškama. Burjan takođe buja da svojom snagom uguši ostale trave, pa zato u narodu živi verovanje da je to korov. Bela bocka. Ima dugačku okruglu belu bodlju između prstastih plodova; zeleni dlakavi listovi. Na ivicama, žute kratke bocke. Stabilo zeleno, sočno, skoro drvenasto. Kao i sazrela palamida, bocka se pretvara u prašinu. Bodljasta prašina, nalik na prašnjavu masu seoskih puteva. Loptast violet cvet, na koga sleću leptiri, štiglici i insekti. Po stablu vijugaju mravi, uvlače se u cvet.

Bivolče, ima zeljasto bujno stablo, sa širokim mekanim listovima koji imaju opor mnis, specifično asocira otrov.

Iz širokih i sočnih zelenih listova ove biljke izlaze dugački beli cvetovi šireći se prema suncu u fantastičnu lepezu. U leto, iz cvetova izrancuju zeleni plodovi, nalik na vučju jabuku, ali sa kriškastim poljima punim bodljastih izraslina, ispočetka mekanih, a sa sazrevanjem oni očvrstnu i pomažu da se prilikom dodira plod raspukne i iz njega prospere fino crno i krupno plavčasto seme.

Kidao sam i zelene i zrele plodove; to mi je pričinjavalo zadovoljstvo. Kada biljka sasvim sazri, ispod nje se može videti čitava naslaga njenog semena sronjenog pod udaricom vetra i drugih sila.

Čičak (repus) ima široke listove nalik na

kosmate repove. Raste na svim mestima. Štiglici najviše vole njegovo seme. Ako se prode kroz travu u napuštenim predelim, divljim, ili slobodnim, plodovi čička se navataju na pantalone i čarape. Toliko su prijemljivi, sa svojim sitnim bodljama i zakaljkama.

Sickovo dvorište živi. Sve je u njemu zapušteno. Korov hara. Plot od trnja nizak je i preko njega se može preskakati, na mestu gde prolazi putanja iz našeg dvorišta kroz detelinu, gotovo da je potpuno zgažen. Ta putanja skraćuje odlazak u centar sela, jer bismo inače morali da obilazimo pored Stoilkovih. To su predeli koji otkrivaju prvo proleće i prve guštere. Oni se razmile u toploti sunca po razvaljenim ostacima tuglenog zida. Stoeći ispred zida posmatram. Gušter sa lakoćom puzi uz vertikalni zid, da bi isto tako brzo nestao preko oronulog vrha na Šickovu stranu. Tu pored samog plota raste zelje. To je prvo proleće kada sunce razlenjuje, ispija i obeskrvi čoveka. Sećam se čorbe koju je nama pravila od zelja, spanaća, od lišća crnog luka, mlade šargarepe... To je prostor meditiranja i prolećne osamljenosti; prisutnost u korenju, listu i sitnim cvetovima, zaklonjenog bilja u plotovima. Neko kinjal osećanje. Raščenje. Tražio sam pored tog biljno-zelenog obilja, pržena kokošija jaja.

Koliko svečanosti u prisustvu kuvanih crvenih ili žutih šljiva. Pogled u metal i crvenastu tečnost izaziva lučenje specijalne kiseline, karakteristične za prve plodove proleća u kojima je uhvaćena svetlost i sunčeva energija.

Dok jedem treperi sugestija posebne strukture. Sama ivica u dnu zemlje pored starog gadnog Mitkarskinog koša, vlažna i neprijatna atmosfera. I sami Mitkarci su gadni ljudi, sujetni; prave se važni. Često se penjem na krov njihovog koša, pošto je šljiva naslonila grane na njega. Uvek sam oprezno gazio i dugo čutke jeo. A na drugoj većoj šljivi (crvena) koja je svoje grane rasprostrala na krov više kuće, popeo sam se sa Jovom Čičinim, i tamo u sigurnom zaklonu pušio sam cigare. Slatka kiselina prolazi kroz nežne usne pore, tone u žednu plazmu organizma. Izazvana kisela pljuvačka klizi kroz jednjak. Ona stvara zanos, zadovoljstvo i sreću. Prvi kontakt liči na ispuštanu zemlju, koja prve kapi jednostavno upije. Ali ovde postoji jedno univerzalno estetsko prisustvo, ili otelovljenje koje u samoj materiji sabija sunčevu svetlost i neke druge prirodne prolećne sugestije.

1970. godina. Autobus putuje kroz Srbiju.

Gledajući u okruglo brdo, koje sugerise, ili daje iluziju zgasnute, zbijene mase, obuhvati me neka vrsta prividne tuge. Ona me vraća u prošlost. Poslednje vreme pomerilo je moju suštinu u novi napor, koji je sugestijom povezao prošlost i sadašnjost. To brdo u viziji poznato, iskovano mnogim godinama kreativne studije. Znam koliko je bilo napora u savladavanju otpora koje su davali predmeti i prirodnji oblici. Brdo je kod mene uvek bilo simbol i potreba. Ono je moju dušu privlačilo jer je okruglina bila neki moj znak iz detinjstva, tačnije ARKADIJA mog života, — duhovna ekstaza, mesto mog detinjstva. Bostaništa, beli starci, bele trave, trnjine, drenjine, kupinove bodljaste loze, mnoge mirisljave trave, otrovni slatki plodovi nekih biljaka, žut pogačin cvet, žita, crni kukuruz mog oca, kladenc hladne vode, kornjača, jaja gnjezdila u beloj travi, ptice crne, bele... Otrovne zmije; jutarnje rasprskavajuće magle nalik na beli dim; brdski putevi puni bele prašine. Ječam, ovas, raz... BAGREM. Prolećno cveće u dubokim dolinama... Na otvorenim sunčanim stranama... U brdskom žitu, u sloganima između njiva, u suvih livadama... MASKOVSKA podvodne livade pune žutog cveća... Belo. Plavo. Zemlja. Pepejljasto. Brest. Šuma. Ivica. Zvuci. Može li crtačka snaga jednog Dodora da obuhvati ogromnu raskoš brdske tišine. Kako savladati nezajedljivu lepotu, strukturu interesa...? Kako, o kako?! Prode crtački zanos očiju uprtih u moje misli, ulovljjeni inksekti. Kao da sam realizovao jednu genezu, o Božje, kolika je tvoja samoća!